ББК 86
Мал 18

Маліноўскі Яўген

Парусія: псіхалогія прысутнасці. — Баранавічы : Грамадскае аб'яднанне "Таварыства беларускай мовы імя Ф. Скарыны", 2007. — 260 с., іл.

ББК 86

© Грамадскае аб'яднанне
"Таварыства беларускай мовы
імя Францішка Скарыны" 2007
© Афармленне Уладзімір Гундар

Прыйсьці да сваёй веры

Прадмова

Шаноўнае спадарства! Вы трымаеце ў руках кнігу баранавіцкага грэка-каталіцкага сьвятара айца Яўгена Маліноўскага "Парусія: псыхалёгія прысутнасьці". Артыкулы з гэтае кнігі пэўны час друкаваліся на старонках мясцовай газэты "Intex-press" і мелі вялікі водгук у грамадзтве. Сябры і прыхільнікі уніяцкай парафіі вырашылі сабраць ў адзінае цэлае, каб напісанае настаяцелем баранавіцкага прыходу св. Кірылы і Мятода Беларускай Грэка-Каталіцкай Царквы, надрукаваць суцэльнай кнігай.

У мінулым стагоддзі ўніяцкі сьвятар Леў Гарошка, які ў гады Другой сусьветнай вайны кіраваў у Баранавічах медычнай школай, напісаў кнігу "Навука і рэлігія". Аўтар абвяргаў савецкія тэзісы аб шкоднасьці рэлігіі, нясумяшчальнасьці веры ў Бога і навукі, пераканаўча даказваў, што найбольшыя вучоныя ў аграмаднай большасьці былі веруючымі людзьмі. Традыцыі архімандрыта Льва Гарошкі жывуць і працягваюцца сёньняшнімі ягонымі пасьцежнікамі.

Кніга айца Яўгена Маліноўскага "Парусія: псыхалёгія прысутнасьці" – гэта першы вопыт псыхалягічнага абагульненьня рэлігійнай і палітычнай практыкі. Хацеў бы адзначыць, што гэтую тэму сучасныя навукоўцы і сьвятары дэлікатна абыходзяць, "пераканаўча" спасылаючыся, што сапраўдная рэлігія па-за палітыкай. Пэўна яно так і ёсьць у дэмакратычным грамадзтве, але не ў нас. Трэба прызнаць мужнасьць уніяцкага сьвятара, які ў сваіх разважаньнях пра Бога і існасьць спалучае рэлігію і палітыку, псыхалёгію і мастацтва. Праўда, айца Яўгена цікавіць не столькі сама палітыка, як правая свабода. І калі палітыка перашкаджае свабодзе, то трэба аб гэтам смела казаць. Але на такі крок сёньня здольны не кожны чалавек.

Беларуская дзяржава Вялікае княства Літоўскае было прававой дзяржавай, у якой панавала воля і талерантнасьць. Прыгонныя сяляне і стараверы сотнямі тысячаў беглі сюды з Расеі ад дэспатызму. Перасьледаваныя на радзіме ардынс-

РЕПОЗИТОРИЙ БГПУ

II.17. Выбары 78
II.18. Палітыка 81
II.19. Жэрабя кінута 85
II.20. Пост 88
II.21. Пасха 91
II.22. Духоўнасць 93
II.23. Хараство 96
II.24. Быць 99
II.25. Тройца 102
II.26. Слава 105
II.27. Храм 108
II.28. Лішак 111
II.29. "Не хочу иметь ребенка..." 116
II. 30. Радаснае ганенне 117
II.31. Вавілонская вежа тэлерэчаіснасці 123
II.32. Час асабістай прысутнасці 127
II.33. Выбранасць .... [illegible]
II.34. Ад сектанцтва да еднасці 134

III
ЭКЗІСТЭНЦЫЯ ВЫХАВАННЯ 137
III.1. Успенне 138
III.2. Акмеалагічная перс[illegible] узро[illegible] 142
III.3. Тэапсіхала[illegible] ка[illegible]фесійнасць [illegible]собы 150
III.4. Сямейна[illegible] трапеза экум[illegible]ы 153
III.5. П[illegible]фесія м[illegible]і 156
[illegible]6. Прафес[illegible]йцец 160
III.[illegible] Сямейная парусія: "Сем хлябоў і дзве рыбы" 164
[illegible]8. Вяр[illegible]не да сябе 169
III.9. [illegible]тралог 172
[illegible]10. У сям'і не без нарцыса 176
III.11. Любоў не раздражняецца .... 1[illegible]
III.12. Ружанец у псіхічным развіцці дзіцяці .... [illegible]
III.13. "Лебядзінае паляванне" 188
III.14. Містыка 189
III.15. Алтарна-педагагічныя раз[illegible]канні 192
III.16. Педагагічныя пры[illegible]ыпы асабі[illegible]й свабоды 196

IV
ПСІХА[illegible]АГ[illegible]НАЯ ПРОПА[illegible]ДЗ[illegible] 203
IV.1. Псіхагі[illegible]ны сэнс Евангелля 204
IV.2. Ч[illegible] казан[illegible]я 206
[illegible]3. [illegible]ызва[illegible] спаралізаванага 208
I[illegible]4. "Ха[illegible]будуць усе адно" 210
IV.[illegible] Суд Божы 215
IV.6. Цуд Божы 218
IV.7. Навігацыя 221
IV.8. Экзарцызм, альбо выгнанне дэманаў 224
IV.9. Перамяненне Гасподняе 226
IV.10. Pietas – Шанаванне 228
IV.11. Не судзі 230
IV.12. Багацце ад Бога 232
IV.13. "Камень, адкінуты будаўнікамі" 234
IV.14. Падвышэнне Пачэснага і Жыццядайнага Крыжа 236
IV.15. Казанне на свята Андрэя Першапакліканага 240
IV.16. Шлюбная вячэра 243
IV.17. Старое віно і новая ахвяра 245

POST-PARTOR* – СПАДКАЕМЦА 249

ГЛАСАРЫЙ 251

ЛІТАРАТУРА 253

РЭПАЗІТОРЫЙ БДПУ

II. 30. Радаснае ганенне

Чаму ў падзагалоўку артыкула знік тытул "загадчык кафедры", хіба Вас звольнілі з пасады?

Уладзімір Гундар

Мушу быць шчырым з Уладзімірам, які добра ведае, што азначае слова евангельскае: "Памятайце слова, якое я распавёў вам, слуга не большы за Гаспадара свайго. Мяне гналі і вас будуць гнаць. Маё слова захавалі, будуць захоўваць і вашае" [Ян 15, 20]. Такім спосабам Ісус побач з ганебнай тугой заўжды падае надзею: "Вы сумныя будзеце, але сум ваш пераменіцца на радасць" [Ян 16, 20]. Я вельмі рады, што ў нікчэмны спосаб, і не ўпершыню, быў залучаны да ганебных за слова і ідэю. Бо такое было выгнанэнне рэктара універсітэта: "Ваши газетные статьи и заведование кафедрой – вещи несовместимые... Верить должен человек: *хоть* в бога, *хоть* в чёрта.., но в аудитории чтобы никаких идеологий, потому что у нас одна идеология, проводимая нашим Президентом". У цытаваным сказе я наўмысна прапісваю паганскага "бога" з малой літары, таму што сапраўднае слова «Бог», па маёй ідэалогіі, несумяшчальна ў адным сказе з вялікай по-*хоть*-ю чёрта.

Мая асабістая гісторыя шматлікіх ганенняў ставіць пад сумнеў непарушны тэзіс Геракліта аб немагчымасці ўвайсці ў тую ж саму раку. Сучаснае становішча Беларусі з'явілася падобным артэфактам спосабу рэдукцыі і энтрапіі камуністычнага рэжыму. Насамрэч, гэты "цёмны" , як яго называлі сучаснікі, філосаф вядома ж меў рацыю. Проста ўваход звычайна папярэджваецца выгнаннем. Але той, хто быў заматываны выйсці з багны і адной нагой ўжо як быццам, стаяў на сушы, насамрэч не ўдастойваўся гэтага выгнання з апраметнай. Наадварот, "подавляющее большинство населения" заенчыла адтуль: "Сымонка, не страчвай сілы, ідзі на дно". Ды так і застаўся ён ў тым жа самым балоце: "Мне здесь прекрасно – тепло и сыро" (М. Горкі).

У 1989 годзе я не спадзяваўся, што, вышаўшы з Божай дапамогай з савецкай сістэмы вышэйшай адукацыі, праз восем год у новай краіне я ізноў траплю ў яе. І ўсё ж, калі прарэктар па навуцы Л.Ф. Мірзаянава з дапамогай міліцыі знайшла мяне

РЕПОЗИТОРИЙ БГПУ

на вёсцы і прапанавала пасаду загадчыка толькі што арганізаванай кафедры псіхалогіі Баранавіцкага дзяржаўнага вышэйшага педагагічнага каледжа, я з наіўным энтузыязмам узяўся за справу выхаду новага пакалення беларусаў з "чырвонай" дрыгвы. Але зараз, пасля перабудовы каледжа ва універсітэт, вымушаны схіляцца да Hofnunglos, "безнадзёгі" бліжэйшай перспектывы яго росту.

Вось толькі некаторыя відавочныя факты, аб якіх ніхто не сігналізуе грамадству. Пры паслядоўным здзяйсненні універсітэтскага праекта на базе перадавога вышэйшага каледжа пад кіраўніцтвам Пятра Шоцкага на сямі кафедрах, якія ўзначальвалі маючыя ступень навукоўцы, працавалі 6 прафесароў з Мінску і 10 сваіх, баранавіцкіх, дацэнтаў. За тры гады "окочуривания" гэтай вышэйшай навучальнай установы на педагагічным факультэце не засталося ні воднага прафесара, а рэшта дацэнтаў, якія працавалі ад пачатку, нават не ўведзена ў яго "вучоны савет". Амаль усе пасады загадчыкаў кафедр занялі цёткі і дзяўчаткі без навуковай ступені. Прыблізна такая ж прапорцыя і на іншых факультэтах. За адзначаны перыяд з выкладчыцкай працы вымушаны былі зыйсці шмат беларускамоўных вольнадумцаў-мужчын, адпавядаючых універсітэцкаму стылю адукацыі. Сярод іх вядомы перакладчык грамадска-навуковай і тэалагічнай літаратуры з ангельскай мовы Уладзімір Ма…цік, "…вячая энцыклапедыя" і таленавіты паэт С…жук …ерс…і, старшыня ТБМ Віктар Сырыца, шчыры прыхільнік беларускамоўнага выкладання Віталь Ака…товіч, першы дэкан факультэта замежных моў Леанід С…іцкі, праваабаронца Карней Пятровіч, вядомы краязнаўца Міхась Бер…ат, дырэктар філіяла Беларускага інстытута правазнаўства Аляксандр Пятруннікаў, малады навукоўца-біёлаг Валер Кульгавік, звольненыя за некалькі месяцаў да пенсіі Фелікс Станкевіч і Леанід Пабягайла. За тры месяцы да пенсіі вымушаны быў шукаць сабе іншыя працы ў Мінску ініцыятар стварэння універсітэта Пётр Шоцкі, доктар навук, выдатнік народнай адукацыі СССР. Другі ініцыятар, вядомы ў рэспубліцы навукоўца, аўтар каля 300 публікацый, у тым ліку пяці манаграфій і вучэбна-метадычных дапаможнікаў, адзначаных міністэрскім грыфам, выдатнік народнай адукацыі, кандыдат псіхалагічных навук,

дацэнт Людміла Мірзаянава за сваю …ую, клапатлівую працу пры стварэнні універсітэта была паніжана ў пасадзе і нават не ўведзена ў склад савета факультэта. Сапраўды, рэвалюцыю робяць энтузіясты, а паразітуюць на ёй прыстасаванцы, якія добра ведаюць, адкуль вецер дзьме.

Але і "Бог ведае думкі чалавека, што яны мітуслівыя" [Пс 93, 11]. У гэтай мітусні людзі губляюць сэнс дзейнасці. Так, само слова "кафедра" даўно ўжо ўжываецца імі дыспаратыўна і бязглузда. Бо ў антычнай Грэцыі і Рыме "katedra" азначала месца, з якога рытары і філосафы прамаўлялі казанне. У класічным універсітэце кафедра заўжды аб'ядноўвала бескарыслівых навукоўцаў- вынаходнікаў вакол лагічна звязаных паміж сабою дысцыплін. Сучасная кафедра – нешта накшталт канторы па размеркаванні вучэбнай нагрузкі ды кантролю за яе выкананнем з бясконцым шэрагам справаздачных папер. Пры гэтым, арыгінальная думка, важкае слова з намерам "глаголом жечь сердца" адсочваецца начальствам, выклікаючы ў яго дыскамфорт і падазронасць. Так, старажытнае паняцце зрабілася сімулякрам, а адносіны аб'ектыўнай навукі і грамадства ператварыліся ў гульню ўяўленняў. "Чалавек – мера ўсіх рэчаў: – казаў Пратагор, – для рэальных – іх рэальнасці, для нерэальных – іх нерэальнасці".

Адной з прычын віртуальнасці (чему-нибудь и как-нибудь) сучаснай гуманітарнай адукацыі служыць скажонае ўяўленне некаторых навукоўцаў аб слове Божым. Так, аўтар больш за 40 манаграфій доктар псіхалогіі В.В. Казлоў так уздзейнічае на свядомасць свайго чытача праз "технологии изменённых состояний": "Проблемы экзистенции сами по себе абсурдны и неразрешимы в пределах Логоса. В этом смысле духовное Я является попыткой превозмочь абсурд". Калі вечны пілігрым Логас падаецца самазадаволенаму аўтару пэўным "абсурдам", дык да якога гатунку належыць яго багата аформленая кніга з дзівоснымі вынікамі адносна "истинной религиозной идентификации без Логоса: я – буддист, я – православный, я – мусульманин". У рэлігійна герметызаванай прасторы Логас індукуецца да паняцця "совести как нашей духовной ипостаси". Пры гэтым само сумленне бессаромна страчвае свой грамадскі змест, бо "в Я-социальном, – на думку прафесара, – совести нет"[20, с.175].

Пасля такіх перлаў разумееш стабільную няўцешнасць нашай адукацыі і культуры. Яна па-за межамі Логасу. Менавіта Яго асоба аж да гэтага часу застаецца таямніцай "Паўстання і падзення многіх у Ізраілі і ў прадмет сутыкненняў" [Лк 2, 34]. Менавіта гэтая Асоба не дае спакою правячай наменклатуры, што знішчыла унікальную ў рэспубліцы свецкую тэалагічную установу – Баранавіцкі катэхізічны каледж. На працягу дзесяці год свайго існавання гэты гадавальнік слова Божага выпусціў са сваіх сценаў сотні катэхізатараў – юнакоў, дзяўчат з розных месцаў краіны, якія не толькі нефармальна спасцігалі навуку, але мелі спрыяльныя гадзіны зносін і рэкрэацый, цікавых сустрэч і творчых запалаў мастацтва. У 2005 годзе, пасля наведвання Мінскай катэдры Лукашэнкам, страта каледжа была "шчодра" кампенсавана дзяржаўнай падтрымкай рэстаўрацыі фрэскаў на скляпеннях Касцёлу, які сама ж дзяржава раней і разбурыла.

Ня гледзячы на сумны фактычны матэрыял, мушу яшчэ разважаць аб радасці ганення за Слова. У гэтай сувязі нагадалася мне постаць студэнта Мінскай духоўнай семінарыі, якому 10 год таму выкладаў псіхалогію. Падчас гутаркі аб ганебным лёсе верніка я заўважыў: маўляў, калі нас пакуль ніхто не гоняць, дык мы мусім працаваць. На што Аляксей раптам адрэагаваў: "калі вас ніхто не гоніць, гэта азначае, што вы нікому не патрэбны". Параўнаўшы гэтае слова мудрасці 19-гадовага юнака з Логасам, мушу заставацца ўдзячны ганіцелям: "Шчаслівыя вы, калі вас крыўдзяць і пераследуюць людзі і кажуць усякую няпраўду на вас дзеля Мяне. Радуйцеся і весяліцеся, бо ўзнагарода ваша будзе вялікая на небе; так гналі і прарокаў, быўшых перад вамі" [Мц 5, 11].

Ёсць розныя постаці ганення за праўду. Калі Бог ціха спытае кожнага: "Што ты зрабіў для Мяне?" – мусім даць адказ не за дынаміку гэтых ганенняў, бо з іх вонкавы стан мы ўрэшце рэшт атрымліваем узнагароду ад людзей. Такое ганенне лепш ацэньваць проста як працу, згодна Эклесіясту: "Уся праца чалавека для роту, а душа яго не насычаецца" [Экл 6, 7]. Не пераацэньваю, напрыклад, гэтую маю кніжку вышэй за такую працу. Таму трэба спяшацца выканаць Яго волю і дзеля нябачнай перамогі духу над плоццю, аб якой сведчыць сам Ісус: "Шчаслівыя тыя, хто не бачыў і ўвераваў" [Ян 20, 29]. Яна непрыкметная, сціплая, таму што якасная, таму што не прылічана да дынамікі "судьбоносных" падзей ды адзнак. Бо Антыхрыст даўно ўжо навучыўся сам дэманстраваць "Вялікія адзнакі з нябёсаў" [Адкр 13, 13]. Атакі апакаліптычнай уласцівасці не ўзносяць славы Богу, бо чалавек даўно ўжо акружаны сам па сабе славай і хвалой. Таму да Парусіі не пасуе прагрэс палітычных альбо навукова-тэхнічных рэвалюцый. У Парусіі няма памкнення ўявіць усё надзвычайным чынам. Але ў ёй адпаведна Евангелю валадарыць лагодны дух сямейнай блізкасці разам са свядомасцю ганебнага пасланца. Таму, хто жадае гэтай блізкасці, трэба падрыхтавацца да нябачнасці сваіх ганенняў, якія ўжо ніхто з людзей не адменіць, не паспачувае, нават не дапаможа. Чалавек застаецца сам-насам са сваім апакаліпсісам, вядомым толькі яму самому і Богу. Такі падыход да асэнсавання Парусіі мяркуе унікальны ў сваім родзе перажыты вопыт, які здольны перамяніць у зямное тое, што калісь было нябесным.

Калі цішыня, сціпласць, міласэрнасць, уважлівасць, шчырасць ды ганенні прапісаны ў нябесным Евангеллі, дык менавіта гэтыя якасці робяцца ўласцівымі ў зямным жыцці Парусіі. Адносна такой якасці мушу выкрыць дынаміку праслаўлення, ад якой душа бянтэжыцца. Трапіўшы з шумнага Мінска да Ракава на злёт хрысціянскай моладзі, я спачатку быў зачараваны цішынёй прыроды і прыгажосцю юнакоў і дзяўчат, якія не ўжываюць гарэлкі, не кураць, не брыдкасловяць. Таму, дачакаўшыся пачатку богаслужэння, быў досыць расчараваны ходкімі мелодыямі і рытмамі, на якія былі пакладзены біблейскія вершы. Гэта ўсё роўна, як годнага юнака ажаніць з блудніцай. Так, музыка гімнаў СССР і БССР падлягае тэкставым зменам, у залежнасці ад прыхамаці ўрада. Слова Божае можа мець шмат музычных форм, але кожная з іх патрабуе для сябе толькі адзінага духоўнага зместу. Ад дэцыбельна назойлівай папсы захацелася трапіць да акапэльнай цішыні і садовай спагады уніяцкай літургіі (зараз нашы набажэнствы адбываюцца ў садзе). Не дачакаўшыся прапанаванага мне выступлення, я стаўся сам сабе выгнанцам у супольнасці аднолькавых думак, але не аднолькавых эстэтычных перажыванняў. Слова Божае ўсё ж больш адпаведна цішыні.

Як бачым, гнанасць можа адбываецца і па ўласнай ініцыятыве. Бог нікога не заклікае да ганеня, Яна заўжды застаецца непрывабнай для нармальнага чалавека. Але гэтая норма

РЭПАЗІТОРЫЙ БДПУ

немагчыма без пакутаў як характарыстыкі агульных, радавых уласцівасцяў быцця, якое не зводзіцца да грамадска-палітычнай і працоўнай дзейнасці. Чалавек мусіць адпакутаваць сваё, эмацыянальна прывязанае да часовых рэчаў гэтага свету, і перайсці да шляху пераадолення пакут. Калі Бог не дае жаданага дабрабыту, гэта значыць, што Ён бачыць іншы, нябачны для нас шлях дасягнення доўгачаканага супакою. Таму чалавек, не прывязаны да працы і да палітыкі, пераадольвае свой пакутлівы стан сцвярджэннем свайго “Я” праз цалкавітае ўспрыманне “Я” Хрыстовага.

Немагчыма атрымаць супакой у чужым “Я”, бо сваё “Я” мусіць працягваць пакуты. Так, калі тая хрысціянская моладзь пад Ракавам славіла бога па-расійску, яе беларуская грамадскасць працягвала свой ганебна пасіўны стан. Як быццам нявеста адмаўляецца выходзіць замуж за добрага хлопца на карысць сваёй сяброўкі.

Першыя вучні Хрыста адштурхоўвалі Яго моўным непаразуменнем: “Жорсткае гэтае слова, хто можа яго слухаць” [Ян 6, 60]. Гэта асабліва адчувальна ў польскім перакладзе: “Twarda to mowa, ktoų jej sluchaж może” Некаторыя лічаць беларускую мову грубай, іншыя, наадварот, мяккай. Але справа не ў матэрыяле гукаў. Справа ў [illegible] ста[illegible]ўчай жорсткасці, бескампраміснасці псіхалагічнага выбару мовы, які служыць неадменнай паслядоўнасці Божага провіду адносна збаўлення беларуса ад няволі і ўлады чужой жонкі. Праўдзівы шлюб слова і мовы спрыяе саматоеснасці дзіцяці, якое пераходзіць ад стану “не-маў-лят[illegible]і” да стану “маўлення”. Тэрмін “мова” лацінскага паходжання і азначае дзею і на-дзею– moveo, тое, што пабуджае акт духоўнай дасканаласці, адпаведны ціхай [illegible] праз пераадоленне ганебнай плыні жыцця. Адмысловае разуменне “языка как согласия”, а “мовы як актыўнасці” пралівае святло на праблему беларускага дыскурсу. Усякі дыскурс ёсць вытокам нераўнадушша. Паводле Мішэля Фуко, ён раз і назаўжды супраць уладаў альбо за яе. Таму лагодны намер Уладарства Нябеснага зараз злучаны ў адзіным парыве з матывам пераследу мовы як рашучага выбару асобы, непадуладнай менавіта “ніякай ідэалогіі”, але толькі логасу, гэта значыць Хрысту.

РЕПОЗИТОРИЙ БГПУ